

Groei

In dit nummer

1

- Theo Polman: Part noch deel aan hysterie

2

- Roelof Rotmensen: Stoppen met goed gevoel
- AB Oost uit jasje gegroeid

3

- Kunst in de Kas, 13e editie
- Wireless Value BV zorgt voor beter inzicht in de kas
- Jaarlijkse sponsorbijeenkomst

4

- Fiat-evenement in Chrysantenkas
- Nic Sosef verhuist naar Emmen

Colofon

Redactie

Bert Peters Communicatie Advies

Coördinatie/PR

Jannie Hoogeveen,
Stichting Tuinbouw Emmen

Productie

Van Liere Media, Emmen

Stichting Tuinbouw Emmen
Postbus 30001, 7800 RA Emmen
telefoon 140591
tuinbouw@emmen.nl
www.tuinbouwemmen.nl

Part noch deel aan hysterie

Dit jaar overleden in Duitsland volgens de autoriteiten vijftig mensen als gevolg van de besmetting met de EHEC-bacterie. Aanvankelijk werd in de Duitse media de komkommer gezien als de veroorzaker van het kwaad en ook de tomaat en de paprika werden als mogelijke bron genoemd. Hoewel later kwam vast te staan dat de bacterie werd veroorzaakt door Grieks Fenegriekzaad was het kwaad geschied. De Nederlandse komkommerkwekers produceren voor een belangrijk deel voor de Duitse markt en hun afzet stakte door de berichtgeving in de Media.

Theo Polman uit Erica heeft samen met zijn broer een komkommerkas van bijna tien hectare. "We leveren zo'n zestig procent van onze producten aan Duitsland en die afzet viel door deze hysterie weg", zegt Theo. Hun bedrijf werd met de andere komkommerkwekers uit Nederland hard getroffen, Theo raamt de schade voor de Nederlands glasgroentekwekers op meer dan driehonderd miljoen euro. "Er is door de Europese overheid wel een schadefonds in het leven geroepen maar Nederland krijgt daar maar 28 miljoen uit, een druppel op de gloeiende plaat", zegt de getroffen kweker. De schade tijdens de uitbraak van de EHEC-bacterie was groot maar volgens Theo is de schade op dit moment nog steeds niet voorbij. Het consumentenvertrouwen is nog steeds niet helemaal hersteld, waardoor de vraag achterblijft en de prijzen op een veel te laag niveau blijven. Door productiestijging waren de prijzen de laatste jaren al vrij laag en zelfs onder de kostprijs. Daarnaast worden volgens Theo de energiekosten voor de bedrijven in Nederland snel hoger door de veranderende energiemarkt. "De gasprijzen stijgen terwijl de

Theo Polman kijkt zorgelijk

stroomprijzen dalen door de enorme uitbreiding van elektriciteitscentrales. De meeste kassen in Nederland worden verwarmd door de restwarmte van de warmtekrachtinstallaties, waarbij de opbrengst van de elektriciteitsverkoop de verwarmingskosten verlagen. Om dit op te vangen zijn de komende jaren hogere productprijzen nodig."

Theo vindt het jammer dat in de Duitse media nauwelijks aandacht is geweest voor de foutieve berichtgeving. "De Nederlandse kwekers werken in gesloten systemen met gekeurd water en gebruiken geen dierlijke mest. Van meet af aan was niet de verwachting dat de besmetting van Nederlandse producten kwamen, toch zijn de Nederlandse kwekers het slachtoffer". Hij ziet de toekomst van veel Nederlandse komkommerkwekers donker in. Wij hebben een bedrijf dat al dertig jaar bestaat, we hebben veel ervaring en een financieel gezond bedrijf. "Maar deze situatie zal moeten verbeteren om ook in de toekomst in Nederland te blijven produceren", besluit Theo.

Onlangs zijn nieuwe overzichtsboards geplaatst bij de toegangswegen van de tuinbouwgebieden in Klazienaveen en Erica

Stoppen met goed gevoel

Roelof Rotmensen is in het tuinbouwgebied Klazienaveen één van de tuinders van het eerste uur. In 1966 begon hij samen met zijn vrouw een kas van drieduizend vierkante meter zonder verwarming. Gedurende het hele jaar verbouwden zij verschillende

groenten, spinazie in het voorjaar, daarna komkommers en vollegrondsgroenten als andijvie, rode bieten en uien. Hij stopt er nu mee omdat zijn gezondheid nog goed is en hij niet wil wachten tot hij krakkemikkig wordt zoals hij het zelf noemt.

Roelof plukt de laatste oogst

Geboren en getogen op de boerderij in Schoonebeek en met een agrarische opleiding was het logisch dat hij ook in de agrarische sector ging werken. Minder vanzelfsprekend was het dat hij in de tuinbouw terecht kwam. Zijn leraar aan de landbouwschool adviseerde hem om eens in de tuinbouw te gaan kijken. Na vijf jaar in loondienst te hebben gewerkt kochten hij en zijn vrouw een eigen tuin in Klazienaveen. Nu, 46 jaar later, wonen zij nog steeds aan de Langendijk waar zij toen zijn begonnen, zij het tegenover de toenmalige tuin. "We voelen ons hier thuis en hebben hier altijd met veel plezier gewoond", zegt Roelof. Hij zag in de afgelopen periode het tuindersvak veranderen. Tuinders gingen zich steeds meer toeleggen op één teelt en de bedrijven werden steeds groter. Roelof

moest hierin wel mee en ging zich specialiseren in de komkommerteelt. "We breidden uit naar een kas van 1,5 hectare en begonnen in 1980 met centrale verwarming in de kas". Omdat er geen bedrijfsopvolger is hebben Roelof en zijn vrouw het besluit genomen om helemaal te stoppen met het bedrijf, dat inmiddels was terug gebracht naar 1 ha. "Vanaf 2005 hebben we ons gericht op de teelt van kleinfruit als kersen, frambozen en rode bessen. Maar ook hier is bedrijfseconomisch gezien schaalvergroting noodzakelijk. Op mijn leeftijd voel ik daar niet meer voor. Bovendien is mijn gezondheid nu nog goed. Ik wil niet stoppen als ik krakkemikkig ben." Omdat het momenteel moeilijk is om een bedrijf in de tuinbouwsector te verkopen is besloten om de kas te laten slopen en aan de Langendijk te blijven wonen. Hij heeft de één hectare grote kas verkocht en deze zal binnenkort worden afgebroken en mogelijk worden herbouwd. "Een klein hobbykasje blijft staan voor wat vroege boontjes, sla en ook onze druiven blijven staan. De vrijkomende grond wordt in het voorjaar ingezaaid met gras. Dan kan ik mijn hart ophalen aan mijn andere hobby, Friese paarden."

AB Oost uit jasje gegroeid

AB Oost is opgericht in 1963 als Coöperatieve Vereniging Agrarische bedrijfsverzorging. De belangrijkste doelstelling was het waarborgen van de continuïteit op het agrarische bedrijf van de leden. Van een bedrijf van en voor agrariërs zijn ze nu uitgegroeid tot een totaalleverancier op het gebied van personeel en arbeid in Oost Nederland. Het hoofdkantoor van AB Oost is gevestigd in Almen. Het bedrijf heeft 16 vestigingen, onder andere in Emmen, Beilen en Meppel.

Negen jaar geleden vestigde AB Oost zich in Klazienaveen en leverde vooral personeel aan de glastuinbouw. "Toen waren het vooral scholieren en huisvrouwen die parttime in de kassen werkten", herinnert Thea Otten (40) zich. "Onze vestiging was toen twee dagen per week open". Thea is relatie manager van AB Oost en in de afgelopen negen jaar heeft zij de branche zien veranderen. "Toen was ons bedrijf een echte personeelsvoorzieners, we leverden mensen aan de tuinders die daarom vroegen. Nu is het een combinatie van tuinbouw en bedrijvenmarkt geworden met klanten in verschillende sectoren zoals de grond- weg- en waterbouw, de groenvoorziening, schoonmaak en de bouw. Gemeenten, waterschappen en sociale werkplaatsen behoren nu ook tot onze klantenkring". Samen met Aelze de Jong (49) en twee account managers is Thea actief in de nieuwe vestiging. Aelze is verantwoordelijk voor de commerciële binnendienst en de accountmanagers bezoeken de klanten. "Omdat we nu ook in veel sectoren van het bedrijfsleven actief zijn, zijn onze werkzaamheden toegenomen. We krijgen steeds meer opdrachtgevers en medewerkers op bezoek", zegt Aelze. De vestiging

in Klazienaveen werd te klein en daarom werd uitgekeken naar een nieuwe locatie. "Daarbij hebben we ons op Emmen gericht", zegt Thea. "Veel van onze medewerkers, onder wie scholieren, komen uit Emmen. Ze komen vaak op de fiets en dan is het goed dat je niet te ver weg zit". Er werd ruimte gevonden in een pand aan de Jules Verneweg 20 in Emmen. "Aan de goede kant van Emmen, dichtbij Klazienaveen", zegt Aelze. De verhuizing is achter de rug en er wordt nog de laatste hand gelegd aan de inrichting. AB Oost is telefonisch te bereiken op 0900 – 9896.

EU-Centrum

AB Oost levert ook medewerkers uit het buitenland. Daarvoor heeft het bedrijf in Dronten een zogenaamd EU-Centrum ingericht. Daarin is alle expertise samengevoegd op gebied van werving, selectie en administratieve regelgeving van buitenlandse werknemers. Vestigingen zoals die in Emmen maken gebruik van die ondersteuning bij het aannemen van bijvoorbeeld Poolse werknemers.

13e editie Kunst in de Kas groot succes

Op zondag 2 oktober organiseerde de Stichting Tuinbouw Emmen weer een vrolijk feest in de kassen van Erica. Die dag werden de kassen gebruikt voor zang, dans, muziek en kunst. De 13e editie van Kunst in de Kas werd gehouden in het tuinbouwcentrum Erica en trok ook dit jaar weer duizenden bezoekers. In zeven kassen aan de Beekweg en Warmoesweg in

het tuinbouwgebied Erica kon het publiek verschillende kunstvormen bekijken. Er waren meer dan 120 deelnemende kunstenaars, afkomstig uit diverse disciplines, aanwezig. Jaap Verhulst, directeur van de vestiging Noord van de directie Regionale Zaken van het Ministerie van LNV, gaf in de kas van De Vries Erica Kwekerijen aan de Beekweg het startsein.

Beter inzicht in homogeniteit van de kas

Op het bedrijventerrein aan het Waanderveld is Wireless Value BV gevestigd, een bedrijf dat gespecialiseerd is in het draadloos overdragen van informatie. Wereldwijd worden in verschillende sectoren monitorsystemen geleverd die draadloos werken. In samenwerking met de universiteit van Wageningen (WUR) is het bedrijf in de tuinbouwsector terechtgekomen. In Klazienaveen is een jaar geleden in een kas van twee hectare een systeem aangebracht, AgriSensus genaamd, dat de homogeniteit van het klimaat meet. Nu werkt dit systeem in tien kassen in Nederland maar nog niet in Drenthe.

Jouke Miedema is de oprichter en directeur van het in Emmen gevestigde Wireless Value BV. Acht jaar geleden startte hij het bedrijf en nu levert hij producten over de gehele wereld. Hij leverde nog niet aan de tuinbouwsector toen de Universiteit van Wageningen met hem contact zocht over mogelijkheden in de tuinbouwsector. "De vraag was hoe je het perfecte kasklimaat meet", blikt

Miedema terug op die eerste gesprekken. "Op de kwaliteit van de producten in de tuinbouw is nog wel wat te winnen. Algemeen wordt aangenomen dat inhomogeniteit in de kas leidt tot productieverlies van tenminste 1 procent. Maar hoe meet je die homogeniteit?"

Het bedrijf ontwikkelde voor de tuinbouw AgriSensus, een meetsysteem dat met behulp van sensoren niet alleen de temperatuur en de relatieve luchtvochtigheid meet maar ook het vochtdeficit. Daarmee kan de kans op natslag veel nauwkeuriger worden vastgesteld waardoor sneller maatregelen kunnen worden genomen ter voorkoming van ziektes.

"Het optimale systeem bestaat uit 25 sensoren per hectare kas die door de tuinders zelf aangebracht kunnen worden en een ontvangststation. Op zijn computer kan de tuinder verbinding zoeken met de server waar 24 uur per dag de gegevens kunnen worden uitgelezen. Met kleuren en grafieken is in één oogopslag te zien waar de wijzigingen zitten zodat de tuinder snel actie kan ondernemen als dat nodig is."

Directeur Miedema toont de AgriSensus

Bij elke investering zal een ondernemer de vraag stellen op welke termijn hij zijn investering kan terug verdienen. Miedema is daarin heel stellig. "Met de investering van ruwweg 1,- per vierkante meter kan een productieverlies van 1 procent worden voorkomen, een energiebesparing van 2 tot 3 procent worden bereikt en het gevaar voor natslag en daarmee de ziektedruk worden gereduceerd. In één tot anderhalf jaar is daarmee de investering terug verdiend", zegt hij. Kijk voor meer informatie op www.wirelessvalue.nl.

Jaarlijkse Sponsorbijeenkomst

De Fijnfabriek is een onderdeel van het Green Meet's hotel en is gelegen in het Green Meet's Resort Erica bij natuurgebied Bargerveen. Dit park loopt door tot in Duitsland, waar het Bourtanger

Moor wordt genoemd. Sponsors van de Stichting Tuinbouw Emmen worden jaarlijks uitgenodigd om de contacten te onderhouden en met elkaar te netwerken. Dertig personen gaven gehoor aan de uitnodiging en werden verwelkomd door voorzitter Cees Ruhé. Zij kregen een presentatie van Arend Kruijenga van de afdeling Economie van de Gemeente Emmen. Hij liet zien welke ontwikkelingen het gebied te wachten staat met onder andere de bouw van ruim 600 recreatiewoningen en de inrichting van een Wildlife Parkresort met daarin ondermeer beren, wolven en lynxen. Een gebied voor verblijfsrecreatie in

tegenstelling tot het Dierenpark Emmen, dat geschikt is voor de dagrecreatie. Het hotel is nu gerealiseerd, de Fijnfabriek is geschikt voor vergaderingen en congressen en het bestaande Smalspoormuseum maakt onderdeel uit van het gebied. Kruijenga verwacht dat het gehele project, dat tot nu toe zonder subsidies door Griendtsveen wordt gerealiseerd, in 2015 is afgerond. Griendtsveen is een grondgebonden bedrijf, actief in projectontwikkeling, gericht op recreatie en landbouw. Een gezamenlijk buffet met daarna een wandeling door het gebied maakte de bijeenkomst compleet.

Arend Kruijenga krijgt bloemen van voorzitter Cees Ruhé

Chrysantenkas decor voor Fiat-evenement

In het eerste weekend van september werd de jaarlijkse bijeenkomst gehouden van de Fiat-500 club, een driedaags evenement met ondermeer een toertocht van 100 kilometer. Tijdens de voorbereidingen van dit evenement werd Ada van Geel uit Erica gevraagd om een deel van haar kassen beschikbaar te stellen en ze aarzelde geen moment. "We hebben al van alles georganiseerd in onze kassen, van tuinbouwfeesten tot personeelsfeesten en zelfs zijn er kerkdiensten tussen de

Fiat's en Chrysanten, een mooie combinatie

Nic Sosef verkast van Klazienaveen naar Emmen

Nic Sosef profileert zich als dé partner voor glastuinbouwbedrijven in binnen- en buitenland. Het bedrijf biedt een totaalpakket aan technische installaties, gewasbescherming, meststoffen, verpakkingen en alle andere denkbare bedrijfsbenodigdheden. Sinds kort worden ook solarsystemen geleverd en geïnstalleerd. Verder biedt Nic Sosef een breed scala aan ondersteunende diensten voor de glastuinbouw zoals service en onderhoud, cursussen etc. Het bedrijf heeft vestigingen in Honselerdijk, Venlo – Huissen, Heerhugowaard, Emmen en zelfs in Sint Petersburg.

Nic Sosef was gevestigd in Klazienaveen aan de Veldsalie met een kantoor, een opslagplaats en een winkel. Het bedrijf heeft er voor gekozen om een andere werkwijze toe te passen waarbij de winkel in de bestaande vorm is verdwenen. "Ik bezoek alle klanten in het Noorden regelmatig en vaak bellen ze of ik materiaal mee kan nemen", zegt Bas Kouwenhoven. Hij is de vertegenwoordiger voor Noord-Nederland en samen met bioloog Jan de Kroon en de technicus Aart Katerburg runt hij deze vestiging. Vanaf 1 augustus jl. is het bedrijf gevestigd aan de Jacob Roggeveenstraat 6 in Emmen (tegenover de Gaszuiveringsinstallatie) en telefonisch te bereiken via het centrale telefoonnummer van Nic Sosef 0174 – 630214. Nieuw in deze vestiging is de eigen werkplaats voor de techniek. "Met dit pand, waarin we onze kantooruimte hebben, het magazijn, de werkplaats en ruime parkeerplaatsen, denken we onze klanten nog beter te kunnen bedienen", zegt Bas.

vlnr:

*Bas Kouwenhoven,
Aart Katerburg en
Jan de Kroon*

bloemen gehouden", zegt de enthousiaste tuinbouwvrouw. Ongeveer 400 volwassenen en 80 kinderen deden mee aan de toertocht en kwamen die zaterdagmiddag naar de kas van Van Geel Chrysanten Erica BV aan de Beekweg in Erica. De kas was voor deze bijzondere gelegenheid aangekleed met een zithoekje waar ze een frisdrankje kregen aangeboden. In een Hollands hoekje konden de bezoekers accessoires kopen en ook kennis maken met een ander product van de kas, de orchidee. Natuurlijk was er veel belangstelling voor de bloemeteelt maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan. "Enthousiaste Fiatbestuurders wilden met hun karretje zelfs in de kas voor een foto en dat behoorde natuurlijk ook tot de mogelijkheden", zegt Ada. "Het zijn kleine auto's en de kassen zijn immens groot. Het leverde mooi plaatjes op".

Sponsors 2011

Hoofdsponsor: Rabobank Emmen-Coevorden

Accountants:

Alfa Accountants en Adviseurs
Gibo Groep

Klazienaveen
Emmen

Afzet:

Sierteelt: FloraHolland
Groenten: Delicious
Haluco BV

Eelde
Nieuw Amsterdam
Nieuw Amsterdam

Afvalverwerking:

Groen Recycling Zuidoost Drenthe
Over Milieu BV

Emmen
Ter Apel

Collectief vervoer:

Transpa Emmen BV

Erica

Energie:

Raedthuys Holding BV

Enschede

Installatiebedrijven:

Electro Wessels Installatie Techniek

Erica

Kassenbouw:

Kassenbouw Het Noorden BV

Erica

Notariaten:

Van Roosmalen Fissering Hilgen
advocaten notarissen

Klazienaveen/Emmen

Toeleveringsbedrijven:

Coöperatie Horticoop U.A.
Meteor Systems BV
Nic Sosef
Beuker Productie&Handel BV

Klazienaveen
Emmen
Honselersdijk
Klazienaveen

Uitzendbureau:

AB Oost
Kester Uitzendbureau BV

Emmen
Erica

Loonbedrijf:

Loonbedrijf Green Pride BV

Klazienaveen

Voorlichting en advies:

DLV Plant BV
E Kwadraat Advies BV
MarTon Assurantien

Emmen
Leeuwarden
Klazienaveen

Waterschap:

Hunze en Aa's

Veendam